

Важливіша подія у житті української держави

[Л. Перевалова, зав. кафедри права НТУ «ХПІ»]

#11-12 от 31.05.2016

28 червня 2016 виповниться 20 років з дня прийняття Основного Закону нашої держави – Конституції України.

Конституція України є політичним, нормативно-правовим актом держави, який закріплює основи суспільного ладу, державний устрій, систему, порядок утворення, принципи організації і діяльності державних органів, права, свободи та обов'язки людини і громадянина. Конституція, як Основний закон держави, закладає основи політичного управління, є юридичною базою українського законодавства, найважливішим джерелом права. Вона має найвищу юридичну силу, усі нормативно-правові акти, які приймаються у державі, повинні відповідати Конституції та не можуть їй суперечити.

Ухваленню Конституції передували тривалий конституційний процес, який складався з декілька стадій. Прийняття Декларації про державний суверенітет України (16 липня 1990 р.) поставило перед державою завдання прийняття нової Конституції, яка повинна була стати надійним фундаментом розбудови суверенної правової держави.

24 жовтня 1990 р. Верховна Рада прийняла постанову «Про Комісію по розробці нової Конституції Української РСР», відповідно до якої була створена спеціальна Конституційна комісія. Для оперативного вирішення питань, пов'язаних із розробкою нової Конституції і підготовкою її загальної Концепції, на засіданні було створено і затверджено робочу групу. До її складу увійшли народні депутати, провідні вчені країни. Перед робочою групою було поставлено завдання відобразити в Концепції нової Конституції вузлові питання щодо майбутнього державного устрою республіки, її назви, політичної, економічної та виборчої систем, громадянства, правового становища людини, державної і національної символіки, адміністративно-територіального устрою тощо. Було також затверджено план роботи Конституційної комісії, в якому визначено строки підготовки Концепції нової Конституції, її розгляду в комісії, Президії Верховної Ради і на сесії Верховної Ради.

Конституційна комісія виконала покладені на неї завдання і 22 травня 1991 р. на засіданні Верховної Ради була розглянута Концепція нової Конституції України. Верховна Рада доручила Комісії по розробці нової Конституції доопрацювати її та з урахуванням обговорення винести її на схвалення Верховної Ради, яке і відбулося 19 червня 1991 р. 24 серпня 1991 року була проголошена незалежність України. Певний час в країні діяла Конституція УРСР, у той частині, яка не суперечила законам України, що були прийняті після 24 серпня 1991 р.

1 грудня 1991 року був проведений перший Всеукраїнський референдум, який ухвалив Акт проголошення незалежності України від 24.08.1991 р.

Ці дві доленосні для держави події активізували конституційний процес. У 1992 році був розроблений офіційний проект Конституції, який вже у липні було винесено на всенародне обговорення. За декілька місяців до комісії надійшло майже п'ятдесят тисяч зауважень і

пропозицій.

8 жовтня 1993 року Верховна Рада прийняла постанову, відповідно до якої проект нової Конституції мав бути доопрацьований за результатами всенародного обговорення та обговорення у Верховній Раді. Остаточний варіант проекту нової Конституції України, доопрацьований Конституційною комісією, був датований 26 жовтня 1993 р. Таким чином, саме в цей день практично завершився перший етап конституційного процесу в Україні. З різних причин, як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру, цей проект так і не став Конституцією України. Конституційний процес загальмувався, якщо не сказати зупинився на деякий час. Загострення відносин між органами законодавчої і виконавчої влади призвели до дострокових виборів до Верховної Ради і виборів Президента. Як відомо, вибори до Верховної Ради відбулися у березні, а вибори Президента – у червні 1994 р.

Конституційний процес в Україні вступив у свій другий етап лише 20 вересня 1994 р., коли Верховна Рада своєю постановою визначила чисельний склад (у кількості 40 осіб) Комісії з опрацювання проекту нової Конституції України. Очолили комісію на правах співголів Голова Верховної Ради України О. Мороз і Президент України Л. Кучма.

Затримка з розробкою і з прийняттям нової Конституції України негативно впливала на стан в суспільстві і державі. Продовжувався економічний спад, знижувався рівень життя людей, загострювалась політична ситуація, зростала криміналізація в суспільстві. Необхідно було невідкладно розв'язувати ці проблеми, бо вирішувалася доля держави, її майбутнє. В зв'язку з цим виникла ідея прийняти «Малу Конституцію України», яка знайшла своє втілення у проекті закону «Про державну владу і місцеве самоврядування в Україні». Але Верховна Рада відхилила цей проект, в зв'язку з цим виникла певна колізія між Президентом України, законодавчою і виконавчою владами.

Ці та інші фактори обумовили розробку і укладення Конституційного договору між Верховною Радою України та Президентом України «Про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування на період до прийняття нової Конституції України», який було підписано 8 червня 1995 р. Не всі норми цього договору були досконалыми, деякі з них суперечили одна одній, але безумовно він сприяв певній стабілізації у державі і суспільстві, активізував хід конституційного процесу.

З метою прискорення процесу підготовки нової Конституції розпорядженням Співголів Конституційної комісії – Президента України і Голови Верховної Ради України від 19 червня 1995 р. було створено робочу групу Конституційної комісії.

11 березня 1996 року Конституційна комісія схвалила проект Конституції та передала його на розгляд Верховної Ради, 24 квітня проект був прийнятий за основу. З метою подальшого доопрацювання проекту Конституції Постановою Верховної Ради України від 5 травня 1996 р. була створена Тимчасова спеціальна комісія, до якої увійшли представники депутатських фракцій і груп. У червні комісія завершила свою роботу.

Почався довгий процес з обговорення проекту у парламенті, до 26 червня Верховна Рада не прийняла жодного розділу. Суперечки між різними політичними силами заважали остаточному прийняттю Конституції. Президент України, вважаючи неприпустимим затягування конституційного процесу, підписав Указ про призначення Всеукраїнського

референдуму з питань затвердження Конституції на вересень 1996 р. 27 червня Верховна Рада поновила свою роботу і нарешті 28 червня 1996 року Конституція України була прийнята.

Прийняття Конституції було безумовно важливою суспільно-політичною подією. Вона стала символом консолідації українського народу – громадян України усіх національностей, сприяла розбудови нашої країни як демократичної, соціальної, правової держави.

З метою належного відзначення в 2016 році річниці Конституції України та сприяння консолідації суспільства навколо ідеї проведення конституційної реформи в березні 2016 року Президент України П. Порошенко підписав Указ №94/2016 «Про відзначення 20-ї річниці Конституції України».

В нашому університеті розроблений план заходів про відзначення 20-ї річниці Конституції України, який передбачає проведення студентських конференцій, «круглих столів», бесід, виставок, спортивних змагань, тощо. Проведення цих заходів спрямовано на формування поглядів на розвиток конституційної процесу в Україні, проведення конституційній реформи, і в цілому на подальший розвиток правосвідомості та правової культури студентської молоді.